

Rok 2022 se stal rokem celosvětové inflace, která v některých částech světa bude sužovat spotřebitele i společnosti i další roky. S Romanem Jochem zahajujeme sérii článků, vztahující se fenoménu peněz, protože inflace v tom ekonomickém rozměru je peněžní jev. S ekonomy, ale nejen s nimi bychom rádi analyzovali otázky: Jak by vypadal svět bez peněz? Jak peníze osvobozují? Proč zrovna Česká republika trpí inflací, když její sousedé nedosahují takových hodnot? Bude-li záměr úspěšný a budeme-li mít dostatek podporovatelů, proč z příspěvků nevytvořit knihu, která asi na knižním trhu schází. Na závěr mohu dodat postřeh zesnulého podnikatele, investora, ale i privatizátora Škody - Auto Jana Vrby. V roce 2020 jsem se ho ptal, jak skončí koronavirové pomoci? Odpověděl lakonicky: inflací!

Dialog byl pořízen v době inflační.

MS: *Romane, pobavme se nyní o penězích. Je to pro vás důležité téma?*

RJ: Kdysi jsem slyšel bonmot, že peníze nejsou důležité, ale důležitý je jejich nedostatek.

MS: *Vyhýbáte se penězům?*

RJ: Netvoří prioritu mého života. Nemám ambici být milionářem, miliardářem, a proto tomu nepodřizuji své aktivity.

... Příčky peněz ...

MS: *Na jaké životní příčce jsou umístěny peníze?*

RJ: Peníze jsou prostředkem k zajištění toho, co je nutné pro obživu, pro vzdělání dětí, sebevzdělávání, pro život odpovídající standardu místa a doby. Rozhodně nepořádám dostihy za účelem umístění se na předních příčkách ve Forbesu.

MS: *Co říkáte těm, kdo se takových dostihů účastní?*

RJ: Musí mít na to povahu a nějakým způsobem jim to konvenuje, přináší pocit štěstí. Zkušenost lidských dějin nám sděluje, že jednostranně zaměřený život nevede k nějakému klidu a spokojenosti s vlastním životem. Snad bychom si měli definovat uměřenost. Uznávám, že někdo může být špičkovým podnikatelem, ale pokud se šíří touhou mít víc, může být zároveň velmi nešťastným člověkem.

MS: *Není náhodou žebříček Forbesu falešný? Cožpak se ho úspěšní lidé chtějí za každou cenu účastnit? Není jim tento přístup podsouván? Netvrdí toto: pane podnikateli, vaše jmění je vysoké, můžeme si vás zapsat do žebříčku? Andrew Carnegie žil v době před Forbesem a jeho činnost prospívala Spojeným státům. Uvádíte, že nechcete být uváděn v žebříčku Forbesu, ovšem zde též jde o schopné, integrující jedince.*

... Osvobozující ...

RJ: Nerad bych, aby má slova zněla manicheisky, že peníze představují mamon a měly by se přerozdělit. To si vůbec nemyslím. Peníze představují univerzální nástroj směny, a jako takové umožňují lidem mít různé preference. Opravdu se můžeme soustředit na to, co nás vnitřně naplňuje, ...

MS: *... co nám dává smysl života, k němuž kráčíme.*

RJ: Pro někoho jde o knihy, literaturu. Pro jiného to může být divadlo, umění, hudba. Pro někoho

cestování po světě a navštěvování nových krajín, nových zemí. Právě to umožňují peníze. Stále si myslím, že peníze jsou dobrem. Ovšem za dobro nepovažuji nezřízenou touhu po penězích. Tu, která vede k podvodům, krádežím, korupci, vymáhání „všimného“ od společností. Ty společnosti říkají: chcete-li zakázku, korumpujte! Jde o lidské chování. Za to peníze nemohou. Ty jsou osvobozujícím nástrojem, ...

MS: ... nesoucím důvěru, že vlastníkovu bude poskytnuta služba, kterou si přeje.

... Péče o peníze ...

MS: *Prosím vás, zapátrejte ve vašem mládí. Bylo vám vypláceno kapesné? A jak jste se staral o peníze?*

RJ: Nedostával jsem pravidelné kapesné, ale měl jsem dost peněz, jelikož staří rodiče mi vždy něco dali. Příjmy jsem měl vyšší, než byly mé výdaje. Pokud jsem v knihkupectví viděl nějaký titul, řekl jsem si svým rodičům a ti mi na knihu dali. Na zmrzliny i limonády mi peníze štedří rodiče dávali též. Vlastně jsem nepožadoval pravidelné kapesné.

MS: *Měl jste svou vkladní knížku?*

RJ: Jako dítě ano a peníze mi tam strádali rodiče.

MS: *Je důležité, aby si od malička jedinec učil vážit financí, a postupně v jejich poznání do dospělosti dozrál?*

RJ: Upozorňovali mě na střídme nakládání s penězi, ovšem já jsem nikdy nerozhazoval. Někdy mi bylo řečeno, abych nebyl přílišný šetřilek. Mám-li chuť na něco, měl bych si to koupit.

MS: *Mohli bychom vás nazvat jako „a man of austenity“?*

RJ: I tak bychom to mohli říci.

MS: *Stejný model se snažíte vštípit i svým dětem? Otázku kladu proto, že jste vyrůstal v jiné době. Vaše děti žijí v tržním prostředí, kde se lidské tužby intenzivně podněcují.*

RJ: Proto je důležité, aby i děti znaly hodnotu peněz, aby věděly, co za konkrétní peníze je a již není adekvátní.

MS: *Můžete být konkrétní? Řeknou si například tento druh zboží či služby je již předražen? Raději si mnohé vyrobím sám a svobodu poskytující peníze uchovám.*

RJ: Sám vím, že na trhu obchodníci nabízejí podobné zboží ve stejné kvalitě, ale v rozdílných cenách. Tyto úvahy jsem zaznamenal i u své dcery, která ráda nakupuje oblečení. Sama tihne ke standardnímu, nikoli luxusnímu zboží, poněvadž ví, že si tam koupí za stejnou cenu dvě halenky, nikoli jednu.

MS: *Člověk si však může říci: dobrá, mám peníze, a proto si nakoupím kvalitní zboží.*

... Identita a peníze ...

MS: *Lze tvrdit, že peníze fungují jako tvůrci národní identity? Vždyť na bankovkách jsou ctihodní představitelé země. Německá marka se ve dvacátých letech stala měnou k „nezaplacení“.*

RJ: Ano, tak tomu je. Pro Američany je zelená bankovka podstatná. Mají na ní uvedeno: In God we

trust. Vidíte tam též nedokončenou pyramidu s okem boží prozřetelnosti. Britové tam mají královnu, a proto libra sterlingů – the Pound, je výrazem britské identity. Totéž jsme mohli vidět ve Francii, v Německu, ale když se tyto národy zbavily svých národních měn a přijali euro, podpořily vznik evropské identity. Utváříme projekt, v němž říkáme, že se primárně cítíme být Evropany. Ano, měna odráží kulturně – politicko – ekonomické identity.

... Svoboda a peníze ...

MS: *Jak přistupujete ke vztahu peněz a svobody? Jak rozsáhlou svobodu jedinec získá, když dostává peníze, pokud je dostává v nějaké uměřené míře, a pokud je tato míra narušena? Neutváříme si díky těmto úvahám i poznání vlastní ceny?*

RJ: Utrácí-li někdo příliš, nemůžeme říci, že je vnitřně svobodný, ale je naopak zotročen mamonem, poněvadž žádá více a více. Utrácí-li přiměřeně svým příjmům, případně přiměřeně okolnostem, můžeme říci, že je velmi svobodný, protože peníze mu umožňují volbu a on není zotročený. Jsem přesvědčen, že zde rozhoduje míra. Pro peníze neplatí ani ne ctnosti jako statečnost či rozvaha. Objevuje se spravedlnost v odměňování ostatních, ale také umírněnost, uměřenost, ovšem také prozíravost a praktická moudrost. Tyto dvě ctnosti jsou nejrelevantnější pro nakládání s vlastními penězi.

MS: *Má-li člověk schopnost správného úsudku, není na penězích závislý, přijímá je jako nutný prostředek směny, ...*

RJ: ... a proto je svobodný. Právě ony mu umožňují svobodu uskutečnit a realizovat své preference.

MS: *Peníze člověk vyžaduje proto, aby si obstarával požitky, a proto není nikdy nasycen.*

RJ: Nedefinujete-li si meze, nedáváte meze ani své touze, vaše touha roste. Naplňuje se poznání, že s jídlem roste chuť. Vlastně přizívujete bestii, která čím více sní, tím větší hlad má. Taková touha není uspokojitelná – ať jste milionářem, miliardářem, vždy budete chtít více a víc. Máte-li uměřenost, poté si požitky člověka dopřejete v uměřené míře. Jednou za čas navštívíte restauraci na jídlo či pití, ale stále se pohybujete v mezích umírněnosti. Tím pádem vás to osvobozuje a rozšiřuje vaše možnosti, že můžete ochutnat i cizí kávu, případně jiné dobroty – ne pouze domácí.

MS: *Snáze se s někým můžete potkat a konverzovat.*

... Peníze cílem? ...

MS: *Potkal jste se s lidmi, jimž jsou peníze cílem, ne prostředkem?*

RJ: Víím, že takoví jedinci mezi námi žijí, ale že jsou zoufalí. Nejsm si jist, zdali jsem se s takovým občanem potkal. Nevím však, co kdo dělá ve svém soukromí.

MS: *Není dobré žádat lidi o bohubilé aktivity, které rozšiřují člověk obzor díky vzdělání?*

RJ: Není žádná ostuda požádat bohaté lidi o peníze s tím, že peníze nežádám pro svou spotřebu, ale pro vzdělávací aktivity dalších jedinců. Záleží čistě na nich, zdali peníze poskytnou na bohubilé činnosti, či ne. Zmínil jste A. Carnegieho. On žil ve společnosti, kde dar byl čímsi běžným, projevem závazku jedince vůči společnosti, tedy rozdal část svých peněz na kulturu a vzdělání.

MS: *Jde o vnitřní závazek, že? Jsem-li bohatý, mé jmění dosahuje jisté úrovně, mám se o jmění odpovídajícím způsobem dělit. Pokud neučiním tento krok, nevědomky hřeším?*

RJ: Minimálně se ukazujete jako lakomec. I bohatý člověk – skrbík může žít velmi skromně, asketicky, ale jeho potěšením je počítat zlaťáčky jako v Molièrově Lakomci. Jeho potěšením je, že částka na účtu mu neustále roste. Ty peníze ani neutrací, ani neužívá, pouze se dívá na rostoucí hromádku peněz. Právě to mu přináší velké potěšení. Upřímně – co je to za život? Do hrobu si tyto peníze nevezme. Není lepší, aby člověk dělal něco smysluplného – cestoval, objel zeměkouli a přinesl lidstvu poznání z druhého části světa, jak tam žijí atd. Případně své prostředky poskytl druhým, kterým se jich nedostává třeba na vzdělávání.

MS: *Molière nabídl extrémní pohled na lásku k penězům. Je štěstím, či prokletím se potkat s někým, kdo má takový vztah k penězům, kdo trvá na tom, že suma peněz, kterou má na účtu je důležitější než blaho, které vznikne třeba darováním částky na bohublé účely?*

RJ: Lakomec zosobňuje nešťastného člověka, jelikož není schopen či ochoten naplnit možnosti, které peníze poskytují jak jemu, ale i jeho okolí.

MS: *Nenaplní-li možnosti, které má, ...*

RJ: ... nejedná se o hřích špatnou činností, ale spíše hřích z opomenutí toho, co mu bylo svěřeno.

... Vlastní správa peněz ...

MS: *Co byste dělal, s nějakým větším množstvím peněz, které by vám byly svěřeny? Jednal byste jako Kristus: pojďte ke mně všichni, kteří se namáháte, já vám dám odpočinout?*

RJ: Pokud by se to někdy stalo, byly by mi blízké vzdělávací aktivity spíše než kultura či sport, a proto bych své jmění směřoval do stipendií, případně založení školy pro talentované děti.

MS: *Vydal byste se cestou pana Petra Kellnera?*

RJ: Nestal bych se mecenášem kultury či sportu, a proto by mi bylo blízké právě vzdělání.

MS: *Vzdělání by otevřelo oči mladým občanům – a tím i posílilo pocit svobody.*